

Lunds universitet

Institutionen för kommunikation och medier

Medie- och kommunikationsvetenskap MKVK04:3

Höstterminen 2014

Den mediala framställningen av homosexuella elitidrottare

Författare: Catharina Nygren

Handledare: Fredrik Miegel

Examinator: Tina Askanus

Sammanfattning

Titel: Den mediala framställningen av homosexuella elitidrottare

Författare: Catharina Nygren, författad vid enheten för medie- och kommunikationsvetenskap, Lunds universitet under höstterminen 2013.

Denna uppsats syftar till att granska hur homosexuella elitidrottare framställs i de svenska medierna. Genom att studera mediernas konstruktion av identiteter tydliggörs mediernas roll i bevarandet och spridandet av de samhälleliga normerna. Dagspressens artiklar, rörande tre svenska elitidrottare som väljer att offentliggöra sin homosexualitet, undersöks med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. Resultaten tolkas utifrån teoretiska perspektiv bestående av queerteori samt dagordningsteorin. En del av queerteorins tankegångar byggdes upp av Michael Foucault (1926-1984), men utvecklades senare av Judith Butler (1956--), främst genom hennes bok *Genustrubbel*. Resultatet tolkas också utifrån den centrala tankegången i dagordningsteorin, som innebär att det finns ett orsakssamband mellan de frågor som får mycket utrymme i medierna och de frågor som allmänheten tycker är viktiga. Analysavsnittet delas in i två delar. Den första delen berör mediernas skildring av elitidrottarnas offentliggörande av deras homosexualitet och den andra delen berör mediernas skildring efter avslöjandet. Studiens resultat visar på medierna väljer att framhålla Anton Hyséns avvikande från heteronormen för att sedan få möjlighet att framhäva dennes exceptionella mod. Således skapades Anton Hyséns kändisskap utifrån hans homosexualitet och inte utifrån hans idrottsliga karriär. Så var inte fallet med de kvinnliga idrottarna, Anja Pärson och Kajsa Bergqvist. De var i första hand idrottsstjärnor, och homosexualiteten var sekundär. Kvinnorna framställdes utifrån den stereotypiska kvinnorollen, som visade att de som kvinnor, var ämnade att ta hand om hem och familj. Det framkom också en skillnad i hur ofta Hysén syntes i media jämfört med kvinnorna.

Nyckelord: homosexualitet, elitidrottare, media, queerteori, dagordningsteori, heteronormativitet

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Tidigare forskning	5
2. Verktyg och material	7
2.1 Kvalitativ innehållsanalys	7
2.2 Empiriskt material	7
2.3 Avgränsning och urval	8
3. Perspektiv på kön, genus och media	9
3.1 Queerteori	9
3.2 Dagordningsteorin	13
4. Den mediala framställningen av homosexuella elitidrottare	15
4.1 Offentliggörandet	15
4.2 Efter avslöjandet	21
5. Slutsats	29
6. Referensförteckning	30
6.1 Tryckta källor	30
6.2 Empiriskt material	31

1. Introduktion

I mars 2011 avslöjade fotbollstidningen *Offside* att Anton Hysén var homosexuell. Nyheten fick stort medieutrymme. Medierna både hyllade och berömde Hysén för hans mod att komma ut som homosexuell i en stark heteronormativ sfär. Vissa menade till och med att han var väl värd bragdguldet för sin prestation att som fotbollsspelare komma ut som gay. Från att ha varit en ganska okänd fotbollsspelare i division 2, blev han nu den "gulliga fotbollsbögen" bland hela svenska folket. Denna händelse väckte många frågor hos mig. Jag funderade på vad det kunde bero på; att en relativt okänd fotbollsspelares sexuella läggning fick ett sådant stort genomslag i pressen. Samma år fast i december, kom höjdhopperskan Kajsa Bergqvist ut som homosexuell och ett halvår senare offentliggjorde skidåkerskan Anja Pärson sin homosexualitet.

Ett samhälle består vanligtvis av normer, som talar om för samhällsmedborgaren vad som är socialt acceptabelt, det vill säga vad som är rätt eller fel, normalt eller onormalt. Vanligtvis kan en norm definieras som ett rådande ideal (Rosenberg, 2002:101). Individerna försöker således anpassa sig till de rådande idealen, för att passa in i samhället. Ingen vill uppfattas som avvikande och riskera att bli utsatt för diverse trakasserier eller obehag. Media bidrar med att förmedla de samhälleliga rådande normerna genom att rapportera om händelser som uppfattas som viktiga och betydelsefulla för allmänheten samt genom att skildra och beskriva människors utifrån deras socialt konstruerade identiteter. Detta kan ske medvetet eller omedvetet från medierna sida, men det centrala är att medierna bidrar till att bevara de rådande normerna genom att kategorisera de individer som de rapporterar om. Man kan därför hävda att media i detta fallet, fungerar som en normbevarande faktor i samhället.

Denna studie undersöker hur medierna skildrar ett normbrytande beteende. Detta sker konkret genom att studera hur medierna skildrar de elitidrottare som nyligen tillkännagivit sin homosexualitet för allmänheten och därmed brutit med den samhälleliga rådande heteronormativiteten. Detta förfaringssätt ger möjlighet till att närmare studera mediernas roll i skapandet av de samhälleliga normerna. Ett genusperspektiv kommer tas också på medias framställning av Anton Hysén, Kajsa Bergqvist och Anja Pärson. Första delen av analysen fokuserar på mediernas framställning av själva offentliggörandet. Den andra delen tar fasta på mediernas skildring efter avslöjandet.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att analysera hur homosexualitet bland idrottsmän- och kvinnor skildras i medierna. Genom att analysera hur medierna framställer homosexuella idrottsstjärnor vill jag bringa förståelse för mediernas roll i skapandet av de samhälleliga normerna. Med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys kommer jag att undersöka hur medierna skildrar och konstruerar identiteter. Studien utgår från följande frågor:

Hur framställer media elitidrottare som offentliggör sin homosexualitet?

Hur framställs genus i mediernas rapportering av homosexuella elitidrottare?

1.2 Tidigare forskning

Det finns en del forskning som berör de homosexuellas situation inom idrotten. Bland annat har Jesper Andreasson i sin doktorsavhandling från 2007 studerat hur kön, kropp och sexualitet konstrueras inom lagidrotten. I *Idrottens kön* behandlas bland annat frågan om heterosexualiteten som idrottslig norm. Därutöver har Jesper Fundberg (2003) skrivit doktorsavhandlingen *Kom igen, gubbar!* Studien undersöker pojkfotboll och maskuliniteter med tonvikt på betydelsen för den manliga fostringsmiljön.

I en nyligen gjord studie *Att tiga är inte alltid guld* (2013) vid Gymnastik och Idrottshögskolan i Stockholm framkom det att idrotten kan vara full av heteronormer som bidrar till att hålla nere antalet homosexuella idrottare, oavsett nivå. Men å andra sidan kan idrotten för kvinnor i "manligt kodade idrotter" fungera som en frizon där det är helt okej att vara homosexuell. Det samma gäller för män som är aktiva inom "kvinnliga kodade idrotter". Denna aspekt får stöd av en annan studie *Glasswing butterflies: Gay professional football players and their culture* (2011). Studiens fokus ligger på homosexuella fotbollspelare och deras kultur. I studien framkom det att inom fotbollens värld är det den heteronormativa kulturen orsaken till att många homosexuella väljer att hemlighålla sin sexuella läggning. Samtidigt uppger 93 % av respondenterna i studien att de inte skulle ha några problem med att ha en homosexuell medspelare. Studien är omfattande och grundar sig på 3500 respondenter.

När det gäller hur media skildrar homosexuella människor har Martin Andreasson (1996) gjort en omfattande studie på uppdrag av Folkhälsoinstitutet. Studien *Öppenhet och motstånd* utgår från ett stort antal pressklipp från åren 1990-1994. En del av studiens resultat visar på att massmedia skildrar homosexuella på ett bättre sätt än under tidigare år. Man menar att media är mer saklig och

nyanserad i sin rapportering av de homosexuella, än vad de har varit tidigare. Men å andra sidan visar också studien på att medierna har en tendens att osynliggöra de lesbiska kvinnorna.

Vad som står och beskrivs i medierna fungerar som underlag till diskussioner hos samhällsmedborgaren. Det är därför av betydelse för hur journalisterna beskriver världen, eftersom det formar vår uppfattning om hur vi ser på oss själva och varandra. Men även det som inte står har betydelse. Journalisten uppdrag är att skildra samhället. I det ingår också att välja och välja bort nyheter och intervjupersoner. Allt kan omöjligt få plats menar Emma Sahlman (2005) som har studerat hur hbt-personer skildras i medierna. Resultatet visar det finns en medial hierarki i hur dessa personer skildras. Homosexuella män får oftast vara med och skildras oftare än andra hbt-personer. Homosexuella kvinnor skildras oftare än homosexuella män, när artikeln handlar om barn.

Däremot saknas det forskning som utgår från medieperspektivet gällande hur homosexuella idrottare skildras. När det gäller kända personer som ska offentliggöra sin homosexualitet genom media, ställer detta helt andra krav på individen, jämfört med icke offentliga personer som kommer ut genom att berätta för sin omgivning.

2. Verktyg och material

I följande avsnitt går jag igenom min valda metod för kunna att analysera det empiriska materialet. Jag redogör också för anledningen till att den är lämplig att applicera på mitt material. Därefter beskriver jag kort hur det empiriska materialet införskaffades samt hur omfattande det är. Slutligen beskriver jag hur materialet har bearbetas och analyserats.

2.1 Kvalitativ innehållsanalys

För att bäst besvara uppsatsens frågor används en kvalitativ innehållsanalys med en hermeneutisk utgångspunkt. Den metoden är lämplig att använda när underliggande strukturer i medietexter ska studeras. Det är inte alltid som meningen i texter är exakt och tydlig. För att kunna förstå texten måste den därför tolkas. En sådan tolkning kan bygga på olika perspektiv. Jag har valt en riktning som benämns den symptomala läsarten. Den fokuserar på underliggande betydelser och meningar i en text, för att lyfta fram dessa (Östbye et al, 2003:65). Eftersom jag ämnar att studera heteronormativiteten och konstruktionen av kön och genus, är detta en användbar metod. Således är mitt syfte med den symptomala innehållsanalysen att lyfta fram och synliggöra de underliggande strukturerna i medietexterna, för att sedan få möjlighet till att granska dessa utifrån min valda teori. Östbye (2003:74) beskriver att texter ingår i ett sammanhang eller kontexter av olika slag. Jag kommer alltså också att granska i vilket sammanhang texten ingår, det vill säga i vilken kontext textens framställs, för att få en uppfattning om vilken referensram som präglar de artiklar som skildrar homosexuella idrottsmän- och kvinnor. För övrigt beskriver Rosenberg (2002:13) att i den tidiga queerteorin hade forskare och retoriker sin gemensamma bas i textanalysen, vilket ytterligare motiverar valet av metodik.

När det gäller den hermeneutiska utgångspunkten kan det vara väl värt att notera analytikerns roll och relation till texten. Analytikern kan inte helt frigöra sig från sina historiska och kulturella erfarenheter i analysen (Östbye et al, 2003:71). Alltså bör man, utifrån den hermeneutiska utgångspunkten tydliggöra att författarens val av forskningsämne grundar sig i ett personlig intresse av det medie- och kommunikationsvetenskapliga ämnet samt innehar ett engagemang för jämställdhetsfrågor.

2.2 Empiriskt material

Det empiriska materialet består främst av tidningsartiklar från svenska dagstidningar såsom *Kvällsposten*, *Aftonbladet*, *Expressen*. Till viss del består det empiriska materialet av lokala dagstidningar, som exempelvis *Trelleborgs allehanda*, *Sundsvalls tidning*, *Östran* etcetera.

Artiklarna berör de tre elitidrottarna, Anton Hysén, Anja Pärson och Kajsa Bergqvist i fråga om deras homosexualitet. Materialet samlades in med hjälp av en sökning i Mediarkivet. Mediarkivet är en databas som tillhandahålls av leverantören Retriever. I Mediarkivet hittar man tryckt material från alla stora dagstidningar och landsortstidningar samt en del tidskrifter och magasin.

Materialet samlades in den 20 november 2013 och omfattar totalt 35 artiklar. Av dessa 35 artiklar berör 19 st Anton Hysén. Det insamlade materialet angående Hysén avser perioden 2011-03-09 till och med 2011-03-10. Angående Kajsa Bergqvist berör 7 st artiklar hennes sexuella läggning, under perioden 2011-12-21--12-29. Vad gäller Anja Pärson berör 9 st artiklar hennes homosexualitet under perioden 2012-06-24--07-07. Därefter rapporterar media främst kring hennes roll som nybliven mamma. Utöver detta material tillkommer de artiklar och radioprogram då elitidrottarna offentliggör sin homosexualitet.

2.3 Avgränsning och urval

Det som är gemensamt för de tre elitidrottarna, är att de nyligen offentliggjort sin homosexualitet genom medierna. Anton Hysén var av intresse att studera eftersom han är en av de få manliga idrottsstjärnor som kommit ut som homosexuell. Denna händelse fick mycket medieutrymme, både i Sverige och utomlands. Anja Pärson var intressant att granska med anledning av att hon tydligt hade proklamerat sin motvilja till att bli en symbol för gay-rörelsen. Pärson poängterade att hon önskade få vara privat med sin sexualitet. Kajsa Bergqvist hade tidigare levt i en heterosexuell relation med Måns Herngren, som är en känd svensk skådespelare, regissör och manusförfattare. Det skrevs mycket om denna händelse i medierna vid tillfället. Kajsa Bergqvist är en av tre svenska idrottsstjärnor som kom ut som homosexuella under perioden 2011-2012.

En avgränsning av det empiriska materialet har gjorts när det gäller periodisk press. Det beror på utrymmesskäl. Ytterligare en avgränsning har gjorts, vad gäller tidningens insändarartiklar. Detta med anledning av att det är publikens åsikt som kommer till uttryck i dem, även om det är rimligt att anta att tidningen har gjort ett urval av insändarna.

3. Perspektiv på kön, genus och media

För att kunna förstå, tolka och analysera uppsatsens empiriska material behövs analytiska verktyg. Dessa analytiska verktyg består dels av queerteorin och dels av dagordningsteorin. För att ge läsaren en bakgrund till begreppet queer och dess teori förklaras detta i följande avsnitt. En kort introduktion till queerrörelsens historia förklaras samt redovisas en överskådlig sammanfattning av queerteorins grunder, så som de har presenterats av David Gauntlett. Sedan följer en kort presentation av de mest betydelsefulla personerna inom queerteorin, Michael Foucault och Judith Butler. Efter detta kommer ett avsnitt som förklarar vad heteronormativiteten innebär och hur det kan ta sig i uttryck i medierna. Slutligen redovisas dagordningsteorin och utifrån detta perspektiv det orsakssamband som finns mellan de frågor som får mycket utrymme i medierna och de frågor som allmänheten tycker är viktiga.

3.1 Queerteori

Begreppet queer kan vara lite besvärligt att definiera. Enligt Judith Butler bör termen egentligen inte preciseras alls, eftersom dess uppgift består i att bryta upp kategorier och inte själv förvandlats till en. Att inte definiera begreppet queer var en viktig utgångspunkt i det queerteoretiska förhållningssättet menar Rosenberg (2002:11). Vidare skriver Rosenberg att under 1990-talet har termen queer haft lite olika betydelser. Bland annat har termen stått för:

- 1) queer som en synonym för hbt-personer.
- 2) queer som ett paraplybegrepp för hbt-personer med en liten uppmärksamhet på de skillnader som finns mellan dessa grupper.
- 3) queer som beskrivning på queera läsningar där verket och dess tolkare inte nödvändigtvis delar samma sexuella utgångspunkt.
- 4) queer som beteckning på olika icke-normativa identiteter som inkluderar de heterosexuella.
- 5) queer som beteckning på icke-heterosexuella identiteter, som inte heller ingår i hbt-begreppet. Alltså en beteckning på personer som inte tydligt kan identifiera sig med de befintliga kategorierna.
- 6) queer utifrån ett åskådarperspektiv vars objekt faller utanför kategorierna av heterosexualitet, lesbiska, gay, bisexuella eller transidentiteters förståelse av kön/genus och sexualitet (Rosenberg, 2002:12)

Ambjörnsson sammanfattar och menar att man generellt kan säga att queer är en benämning på de personer som faller utanför normen (Ambjörnsson, 2006:8). Rosenberg tydliggör att det queera

förhållningssättet alltid står i "relation till den heterosexuella normen som en exkluderande princip" (Rosenberg, 2002:15).

Queerrörelsens födelse brukar förläggas till 1990 och den årliga homosexuella frigörelseparaden i New York. En grupp homosexuella som upplevde ett utanförskap i den rådande homosexrörelsen kallade sig för Queer Nation. De organiserade sig och delade ut 15 000 flygblad vid paraden i New York. Meddelandet som förmedlades på flygbladen beskrev en ilska över att homosexuella blev sämre behandlade än andra människor i samhället. Queer Nation manade till konfrontation och kompromisslöshet när det gällde hbt-personers rättigheter. Tidigare hade man agerat i samförstånd med myndigheter och allmänheten. Som queer ville man inte endast ha rätten att vara homosexuell i privatlivet, utan även friheten att vara offentlig med sin sexualitet. Queer ville ta plats och inte underordna sig den heterosexuella normen i samhället. Ett sätt att göra detta på innebar att återanvända begreppet queer, som från början var ett nedsättande ord för homosexuella män och kvinnor. Det var ett skällsord som de homosexuella vanligtvis inte ville kännas till, och därför myntade man istället beteckningen "gay" på 70-talet (Ambjörnsson, 2006). Vidare förtydligar Rosenberg att under 1990-talet föredrog de homosexuella individerna att kalla sig för queer i stället för böj eller flata. Det skedde främst i de engelskspråkiga länderna (Rosenberg, 2002:15).

David Gauntlett sammanfattar queerteorin på följande vis i *Media, gender and identity*. Din identitet är inte något statiskt. Din identitet är något mer än de sociala och kulturella uppfattningar som du har nyligen uttryckt eller som har blivit sagda om dig. Det finns egentligen inget "inre jag" utan vi har bara kommit till att tro det med anledning av den rådande diskursen. Genus, liksom andra framställningar av identiteten är ett framträdande (inte nödvändigt ett medvetet val). Återigen är detta något som har tvingats på oss genom den rådande diskursen. Människor kan därför ändras. Skillnaden mellan maskulinitet och femininitet är en social konstruktion uppbyggd på samma vis som för mellan män och kvinnor -som också är en social konstruktion. Vi bör ifrågasätta den traditionella synen på maskulinitet och femininet och sexualitet genom att ställa till med genustrubbel (Gauntlett, 2002:147).

Michel Foucault (1926-1984) var en fransk filosof och idéhistoriker som betytt mycket för queerteorin. I de tre litterära verken *Sexualitetens historia* redogör Foucault för hur samhället tenderar att klassificera, sortera och diagnostisera medborgarna från 1700-talet och framåt. (Ambjörnsson, 2006:45). Ambjörnsson gör en liknelse i boken *Vad är queer* mellan hur man idag

talar om de personer med de psykiska funktionshindren DAMP, ADHD och Asperger, så talade man under 1700-talet även om individer, fast då utifrån kategorierna hysteriska, homosexuella eller perversa (Ambjörnsson 2006:45). Tidigare hade man exempelvis bara betraktat en homosexuell som en person som hade sex med någon som hade samma kön, men nu under 1700-talet och framåt benämndes denne som homosexuell. Utifrån Foucaults tankar ledde denna gruppering till att nya identiteter skapades. Den person som tidigare endast hade betraktats som någon som hade sexuellt umgänge med någon med samma kön, fick alltså nu genom begreppet homosexuell en historia som beskrev och kategoriserade denne in i ett fack. Den homosexuelle personen fick därmed också en samhällelig förväntan på hur denne förväntades vara. När vi kategoriserar in människor i olika fack eller mallar innebär det också att en del människor betraktas som normala och andra onormala (Ambjörnsson 2006:46). Således innebär det också, att det som kallas för normativitet, tydliggör vad samhället anser som normalt och önskvärt, men också vad som anses som mindre normalt och icke önskvärt. Individen försöker därför anpassa sig till att passa in i samhället och då har samhällets normsystem också applicerats på individen. Mot denna bakgrund ser queerteorin att normativiteten är nära hopkopplad med både makt och maktutövning. Begreppet makt innebär utifrån Foucaults tankar att man tar något för givet, som exempelvis heteronormen. Att man i samhället utgår från en normativitet, och till följd av denna förväntade normativitet menar Foucault att makten finns överallt i samhället. Makten består inte endast i relation mellan två personer, där en ene parten står över den andre, utan Foucault ser på maktbegreppet i ett större samhälleligt perspektiv. Exempelvis menar Foucault att människan lever i en rädsla för att inte passa in i samhället och med anledning av detta gör hon vad som förväntas vara normalt. Alltså att man som individ gör det, som man av samhället förväntas göra, det vill säga det som anses vara normalt i samhället, för att inte uppfattas som avvikande eller konstig. Michael Foucaults tankar kring makt och kategorisering är väsentliga i denna uppsats för att analysera hur medierna själva bidrar till att själva skapa dessa kategorier och därmed fungera som en viktig maktfaktor att ta hänsyn till, vad gäller bevarandet och spridandet av de rådande samhällsnormerna.

Judith Butler är en amerikansk filosof och en av de främsta företrädarna inom den moderna queerteorin. Butler ifrågasätter feminismens grundtanke som innebär att genus är orsakad av könet. Istället menar Judith Butler att kön är ett resultat av genus. Alltså att våra biologiska kroppar ses utifrån ett genusperspektiv, det vill säga att vi konstruerar en biologisk könsidentitet som egentligen har sin grund i genus. Butler vill helt enkelt inte göra skillnad på det binära tänkandet i fråga om kön och sexualitet, alltså skillnaden mellan det biologiska könet och det sociala könet (Rosenberg,

2002:74). Butler uppfattar att feminismen och sociologin allt oftare har kommit att acceptera denna modell som hon kallar för "den heterosexuella matrisen". I modellen ses kön som något ursprungligt och varaktigt, medan genus ses som något sekundärt i förhållande till könet (Butler, 2007: 91f). Gauntlett förtydligar att i den heterosexuella matrisen ses kön som något biologiskt naturligt - att man är född som kvinna eller man och att genus är den kulturella beståndsdel som en person förhåller sig till (Gauntlett, 2008:148). Rosenberg menar att den sexuella matrisen innebär en central definition av vad som är socialt godkänt samt icke-socialt godkänt (Rosenberg, 2002:71). Butlers tankar angående den sexuella matrisen är viktig för uppsatsen eftersom de hjälper till att tydliggöra mediernas bild av könstillhörigheten och dess kulturella genus. Först därefter kan mediernas skildring av elitidrottarnas könstillhörighet granskas utifrån vad som är socialt accepterat. Förutom den sexuella matrisen kan man säga att Butler också kännetecknas av två centrala teorier som benämns genealogi och performativitet. Ett genealogiskt förhållningssätt innebär att man inte ser kön som något naturligt, utan det är en konsekvens av hur samhället värderar manlighet och kvinnlighet. Uppsatsen utgår således från ett genealogiskt perspektiv. Betydelsen av performativiteten innebär att kön och genus är *att göra*, det är alltså inget man *är* (Rosenberg, 2002:71). Performativiteten bidrar till tolka och förstå uppsatsens empiriska material. Genom att fungera som ett verktyg hjälper performativiteten till att granska mediernas framställning av hur kvinnlighet och manlighet beskrivs i relation till de homosexuella elitidrottarna.

Den norm som avser den allmänna föreställningen om individernas sexualitet kallas för heteronormativitet. Heteronormativitet är antagandet om att alla är heterosexuella och att det är det naturliga sättet att leva på (Rosenberg: 2002:100). Heteronormativiteten finns överallt i samhället. Den byggs upp och förs vidare i samhället genom medvetna alternativt omedvetna handlingar både från media och allmänheten. Det kan till exempel röra sig om att redan som barn lär man sig att pojkar ska vara modiga och häftiga, medan flickor ska vara vackra och söta. Det kan ske exempelvis genom sagoböcker, där den ädle riddaren räddar den vackra prinsessan. När det gäller medier kan heteronormativiteten förmedlas genom att medierna visar hur vi förväntas vara och hur vi förväntas agera som kvinnor och män (Gauntlett, 2008). Heterosexualiteten är således den samhällsliga rådande normen och det som faller utanför betraktas som avvikande och blir därmed fel. "Normer är i praktiken sociala regelsystem som ofta förblir osynliga tills någon bryter mot dem" (Rosenberg, 2002:101). Normen avgör således vad som räknas som normalt i ett samhälle. Kritiken av heteronormativiteten är central inom queerteorin (Rosenberg, 2002:100). Eftersom uppsatsen syftar till att studera hur homosexuella elitidrottare skildras i medierna är ett kritiskt

heteronormativt perspektiv väsentlig för uppsatsens analys. Detta med anledning av att heteronormativiteten anses vara den normala och naturliga sexualiteten i samhället, och all annan sexualitet uppfattas som både avvikande och konstigt.

3.2 Dagordningsteorin

Följande citat kan läsas i den svenska Pressutredningen från 1994.

Massmedierna fullgör tre uppgifter som är särskilt angelägna för den fria åsiktsbildningen, nämligen uppgiften att förse medborgarna med sådan information att de fritt och självständigt kan ta ställning i samhällsfrågor, uppgiften att granska de inflytelserika i samhället och uppgiften att låta olika åsikter komma till tals (Strömbäck, 2009:140).

Mediernas viktigaste uppgift är att förmedla sann information, granska makthavarna samt fungera som ett forum för debatt. Utifrån individens perspektiv innebär detta att människan använder sig av medierna för att bilda sig en uppfattning om verkligheten. Strömbäck anser att man analytiskt bör skilja på åtminstone tre dagordningar: medborgarens dagordning, mediernas dagordning samt den politiska dagordningen (Strömbäck, 2009:103). I denna uppsats används mediernas dagordning som ett analytiskt verktyg. Mediernas dagordning berör de frågor som får mycket uppmärksamhet i medierna. Genom denna dagordning kan medierna också fungera som en maktfaktor över de företeelser som människan uppfattar som viktiga och betydelsefulla i samhället.

Det var de två amerikanska forskarna Maxwell McCombs och Donald Shawn som gav dagordningsteorin dess engelska namn, *Agenda-setting*, och som bidrog till att teorin fick stort genomslag (Strömbäck, 2009;105). Detta skedde under 60-talet. I studier upptäckte McCombs och Shawn att mediernas dagordning föregick allmänhetens. Detta bekräftade hypotesen att det var medierna som i första hand hade inflytande över vad som tas upp i samhällsdebatten. Den grundläggande tanken i dagordningsteorin innebär att det finns ett orsakssamband mellan de frågor som får mycket utrymme i medierna och de frågor som allmänheten tycker är viktiga (Strömbäck: 2009:105). Således innebär det att när medierna publicerar mycket information om en viss händelse, uppfattar allmänheten denna händelse som viktig. Omvänt innebär detta att ju mindre uppmärksamhet en viss händelse får, desto mindre viktig uppfattar allmänheten att den är. Således kan man konstatera att medierna har en stor makt att påverka vilka frågor som anses vara viktiga i

samhället. Genom att använda mediernas dagordningsteori som ett analytiskt verktyg i studien, ges möjlighet att förstå sambandet mellan de händelser som får mycket medieutrymme och som därmed kan uppfattas som viktiga av allmänheten.

4. Den mediala framställningen av homosexuella elitidrottare

Tidningar spelar en viktig roll i det västerländska samhället. Andreasson konstaterar i inledningen till *Öppenhet och motstånd* att Sverige är ett massmediesamhälle och att "massmedier har en central roll både i den politiska debatten och forandet och bevarandet av värderingar och livsmönster" (Andreasson, 1996). Vidare hävdar Andreasson att massmedier är den viktigaste nyhetsförmedlaren och därför är det relevant att studera hur massmedia skildrar homosexuella. Gauntlett skriver i *Media, gender and identity* att det finns ett enormt medieutbud idag samt att människan ägnar mycket tid åt medierna, vilket i sin tur också påverkar människan i hur denne förväntas uppträda (Gauntlett, 2008). Således kan man förstå att medier generellt sett, och tidningar i synnerhet, är en viktig del av den västerländska människans vardag. Mot bakgrund av detta kan man också förstå att medier och tidningar påverkar individen genom att visa upp hur denne bör förhålla sig till den omgivande kontexten.

Följande kapitel är indelat i två delar. Den första delen berör hur medierna har skildrat elitidrottarnas offentliggörande då de har tillkännagivit sin sexuella läggning. Avsnittet börjar med Anton Hyséns offentliggörande. Därefter analyseras hur elitidrottarnas homosexualitet har kontextualiserats i medierna vid själva offentliggörandet. Slutligen studeras hur man kan uppfatta att medierna bidrar till att konstruera homosexuella identiteter. Detta analyseras utifrån Foucaults perspektiv på kategorisering.

Den andra delen av kapitlet berör hur media har skildrat elitidrottarna efter avslöjandet om deras homosexualitet. Bland annat har Anton Hysén fått betydligt mycket medieutrymme än kvinnorna, och anledningen till detta studeras. Det studeras även hur de kvinnliga elitidrottarna framställs i media efter deras avslöjande. Slutligen granskas i vilket sammanhang idrottsstjärnorna har framställts i medietexterna efter offentliggörandet.

4.1 Offentliggörandet

Anton Hyséns offentliggörande skedde på förfrågan från *Offsides* reporter Anders Bengtsson. I ett brev adresserat till Hysén undrar Bengtsson om Hysén är redo att berätta om sin hemlighet för allmänheten (Bengtsson, 2013). Det var han. Anton Hysén blev oerhört hyllad i pressen efter sitt avslöjande och fick ett stort stöd från omgivningen. Bland annat säger den förre detta längdhopparen Peter Häggström att han tyckte det var smart av Hysén att berätta tidigt i karriären, eftersom man då kan släppa det oket som det oftast innebär att bära en hemlighet, och därmed få

möjlighet att fokusera på idrotten och resultaten. Peter Häggström kom själv offentligt ut som homosexuell år 2009. Det var efter att hans karriär var över. Häggström menar att hans homosexualitet var en av orsakerna till att han slutade med elitidrotten, eftersom homosexualitet inom idrotten sällan accepteras. Häggström menar också att det finns inte några homosexuella förebilder att se upp till (Brandberg, 2011). Hysén själv framhåller att han tyckte det var dags att någon trädde fram och önskade samtidigt att den sexuella läggningen inte borde uppfattas som något sensationellt, utan att allmänheten intresse bör fortfarande ligga på dennes fotbollsspelande. Anton Hysén säger:

Jag kanske inte spelar i Allsvenskan och så, men jag vill ändå bevisa att det inte måste vara en så stor grej. Jag är fotbollsspelare. Och homosexuell. Om jag presterar som fotbollsspelare, då tror jag inte att det spelar någon roll om jag gillar tjejer eller killar. So what, liksom? (Bengtsson, 2011)

Hyséns uttalande visar på att makten finns över allt i samhället. Enligt Foucaults synsätt är makt inte en relation mellan förtryckare och förtryckt, utan makt innebär att man tar något för givet, som exempelvis heteronormativiteten (Ambjörnsson, 2006:47). Till följd av detta menar Foucault att människan lever i en rädsla för att inte passa in i samhället och det innebär att på grund av denna rädsla gör vi vad som förväntas vara normalt. Alltså att man som individ gör det som man av samhället förväntas göra, det vill säga det som anses vara normalt i samhället. För samtidigt som samhället har kategoriserat en del människor som normala, kommer andra att uppfattas som onormala (Ambjörnsson, 2006:46). Då Hysén vid sitt offentliggörande ger uttryck att "det inte måste vara en så stor grej" att vara både homosexuell och fotbollsspelare, går det att förstå att denne önskar uppfattas inom kategorin "normal", och följaktligen inte vill uppfattas som avvikande eller konstig på något vis. Hyséns uttalande visar således på en rädsla över att inte passa in i samhället. Rädslan synliggörs då Hysén är medveten om att homosexualitet kan uppfattas som avvikande, eftersom denne poängterar att det inte bör ha någon betydelse i dennes roll som fotbollsspelare.

När man sedan studerar mediernas perspektiv, det vill säga hur medierna gestaltar Hyséns homosexualitet kan man i artikeln när Antons Hysén avslöjar sin homosexualitet, läsa följande i ingressen:

1990 kom engelsmannen Justin Fashanu ut som historiens första homosexuella elitfotbollsspelare. Sedan har det varit knäpptyst (Bengtsson, 2011).

Således börjar ingressen i *Offsides* artikel med att relatera till den engelske fotbollsspelaren Justin Fashanu. Fashanu (1961-1998) var en engelsk fotbollsspelare som blev mycket uppmärksammad när han offentligt avslöjade sin homosexualitet 1990. Åtta år senare begick Justin Fashanu självmord med anledning av sin homosexualitet. Fashanu hade anklagats för att ha våldtagit en 17-årig kille på ett fotbollsläger. Händelsen fick stort utrymme i pressen och Fashanu såg ingen annan väg ur detta än att ta sitt eget liv. Justin Fashanu lämnade dock ett avskedsbrev efter sig där han förklarade sig oskyldig till att ha våldtagit den 17-årige pojken, men att han insåg att omgivningen redan hade dömt honom på förhand samt att han inte ville utsätta sin familj för ytterligare förnedrelse och skam (*The Telegraph*, 2011). Genom att *Offside* relaterar till Fashanu i ingressen och dessutom poängterar att första och sista gången en fotbollsspelare offentliggjorde sin homosexualitet var för 21 år sedan, visar det på att man uppfattar Hyséns homosexualitet som något annorlunda än den vanliga förekommande heterosexualiteten. Således framställer *Offside* Hyséns avslöjande som både något avvikande och ovanligt, genom att relatera till en enskild händelse som skedde för 21 år sedan. Genom att *Offside* konstruerar den manliga homosexuella identiteten som avvikande och ovanlig, får man sedan möjlighet att bygga upp Hyséns otroliga mod. Längre ner i artikeln går det att läsa vidare om Fashanu:

Kändisskapet innebar att Fashanu tvingades lägga alltmer energi på att dölja sin sexuella läggning /.../ De kommande åren blev en ständig kamp för att tvätta bort stämpeln/.../ Där sökte sig den förvirrade Fashanu till kyrkan och religionen, då han trodde att denna skulle kunna bota honom från sjukdomen. Fotbollsspelaren Fashanu fanns det inte mycket kvar av (Bengtsson, 2011-03-09).

Författaren Anders Bengtson fortsätter alltså att beskriva Hyséns homosexualitet utifrån Fashanu. Fashanu skildras som en förtvivlad man, som såg på sin homosexualitet som sjukdom. Det fanns ingen möjlighet för Fashanu att bli frisk och därför hoppades han på att Gud kunde hjälpa honom med det. Det framgår också i Bengtssons beskrivning av Fashanu att dennes identitet som fotbollsspelare försvann, med anledning av hans homosexualitet. Genom att Bengtson kontextualiserar Hysén i detta sammanhang, förstärks också bilden av Hyséns otroliga mod och

prestation att offentligt komma ut som homosexuell i fotbollsvärldens homofobiska sfär. Genom att först skildra hur illa det har gått för Hyséns företrädare, kan medierna därefter påtala Hyséns otroliga mod och prestation, vilket de också gör i de artiklarna som följer på offentliggörandet. Jag kommer att vidareutvecklar detta resonemang i kapitel 4:2 Efter avslöjandet.

Man kan förstå att frågan om homosexualitet inom den manliga fotbollsvärlden är ett laddat ämne. Som exempel på detta kan nämnas att Englands fotbollsforbund (FA) gick med på att producera en video, som ett led i den sedan länge omdebatterade frågan om homofobi inom fotbollens värld. I sista stund innan videon skulle sändas, drog FA dock tillbaka kampanjen. Anledningen tycks vara oklar, men det verkar som om FA upplevde att det fanns en risk med att budskapet framställes alltför trubbigt. En annan anledning kan också vara att videoproducenten hade misslyckats med att värva de mest kända fotbollspelarna i Premier League som skulle uttala sig om homofobi i videon. Ordförande för Professional Footballers Association (PFA) Gordon Taylor förklarar att "The Premier League didn't think it was a big enough issue". Taylor tillade också att det inte var rätt tid för en kampanj av denna sort (*BBC* 2010). Denna händelse inträffade år 2010. Bara en kort tid dessförinnan hade den framstående engelske PR-experten Max Clifford avrått två stycken manliga professionella fotbollspelare att komma ut som homosexuella. Detta med anledning av att fotbollen fortfarande befann sig i "the Dark Ages" menade han (*The independent*, 2009). Vidare uppger Clifford att fotbollsvärlden är helt genomsyrad av homofobi och om en enskild fotbollsspelare gör valet att komma ut med sin homosexualitet så är dennes fotbollskarriär över för gott. Samtidigt uppger Clifford att detta är en sorglig situation och att han själv inte uppfattar att detta är ett korrekt sätt att förhålla sig till frågan om homosexualitet inom fotbollen. Enligt Jesper Fundberg (2003) som har studerat pojkfotboll och maskuliniteter fungerar pojkfotbollen som en reproduktion av heteronormativitet. Fundberg beskriver att heterosexualiteten är överordnad homosexualiteten i fotbollsvärlden. Pjkfotbollen bidrar till att producera en mängd olika regler, som i sin tur är kopplade till strukturer i samhället. Denna aspekt får stöd av en ytterligare studie *Glasswing butterflies: Gay professional football players and their culture* (2011) vid Staffordshire University, Staffordshire, England. I studien framkom det att inom fotbollens värld är den heteronormativa kulturen orsaken till att många homosexuella väljer att hemlighålla sin sexuella läggning. Samtidigt uppger 93 % av respondenterna i studien att de inte skulle ha några problem med att ha en homosexuell medspelare samt att de förväntar sig att en eller flera homosexuella spelare kommer ut under 2014. Studien är omfattande och grundar sig på 3500 respondenter.

Men anledningen till det stora intresset för Anton Hyséns avslöjande beror inte enbart på dennes homosexualitet i en homofobisk sfär. Det som bidragit till det stora intresset bör rimligtvis också vara namnet Hysén. Hysén är en välkänd fotbollsfamilj sedan generationer tillbaka, och Anton är son till den legendariske fotbollspelaren Glenn Hysén. Anton Hysén spelade i division 2 vid tiden för offentliggörandet och var inte särskilt känd av allmänheten. Man kan därför säga att Anton indirekt blev offentlig genom faderns kändisskap. Det är alltså det välkända familjenamnet som har bidragit till den mediala uppmärksamheten. Läger man dessutom till ett avslöjande om homosexualitet i en stark heteronormativ sfär, kan man förstå det stora nyhetsvärdet utifrån dagordningsteorin. Enligt dagordningsteorin kan medierna fungera som en maktfaktor som styr vad allmänheten uppfattar som intressant. I första avsnittet efter ingressen går det att läsa följande i *Offside*:

Svetten rann längs med Glen Hyséns rygg. Den vita t-shirten klibbade fast mot huden. Han tog en klunk vatten, någon passerade och sade: -Fem minuter kvar. Glenn tog ett kliv upp på scenen för att titta ut över Tantolundens sommargröna ytor, han ville se hur mycket folk som hade samlats på festivalområdet på Södermalm den här soliga eftermiddagen i juli månad. Han uppskattade det till ett par tusen. Herregävlar tänkte han och tog ett steg tillbaka. Magen bubblade av nervositet (Bengtsson, 2011).

Genom att skildra fadern, Glenn Hyséns invigningstal på Pridefestivalen 2007 och dennes nervositet åskådliggör fotbollsmagasinet också betydelsen med släkten Hysén. Anton Hysén blir alltså en offentlig person utifrån sitt släktnamn, i kombination med sin homosexualitet. Så har det exempelvis inte varit fallet med varken Anja Pärson eller Kajsa Bergqvist som var kända idrottspersonligheter redan innan deras homosexualitet offentliggjordes. Medierna konstruerar alltså en förebild genom att skapa en händelse som kommer att få mycket medial uppmärksamhet framöver. Detta exempel belyser tydligt hur man kan förstå att medierna fungerar som en maktfaktor i samhället, som i sin tur påverkar vad allmänheten kommer att uppfatta som väsentliga nyheter.

Då Anja Pärson själv avslöjar sin homosexualitet för allmänheten, genom att agera sommarvärd i radioprogrammet *Sommar i P1*, går det inte i hennes fall att studera mediernas perspektiv på hennes avslöjande. Däremot kan man konstatera att Pärson är tydligt präglad av den rådande samhällseliga

heteronormativiteten. Detta märks tydligt då denne beskriver sin homosexualitet och försöker förhålla sig till den. Till exempel uppger Pärson att hon hade svårt för att erkänna, även inför sig själv, att hon var homosexuell. I radioprogrammet poängterar dessutom Pärson att hon inte är intresserad av kvinnor i allmänhet, utan hon är endast intresserad av en speciell kvinna (*Sommar i PI*, 2012). Precis som om intresset i antalet kvinnor vore ett betydelsefullt mått, för att mäta hur mycket eller hur lite homosexuell man är.

Vid en närmare granskning av Kajsa Bergqvists offentliggörande i tidningen *QX* syns mycket lite av det heteronormativa förhållningssättet. Det är nästintill obefintligt. En rimlig orsak till detta torde vara att tidningen *QX* riktar sig till en homosexuell målgrupp och med anledning av det bör *QX* vara väl insatt i de heteronormativa strukturer som präglar samhället. Genom att *QX* beskriver Bergqvist offentliggörande utifrån ett queerteoretiskt perspektiv markeras också ett ställningstagande som innebär att man inte vare sig bidrar till att sprida eller bevara den rådande heteronormativiteten. I första delen av artikeln talar man uteslutande om Bergqvists idrottskarriär, först därefter nämner man Bergqvists relationer. Detta sker utan att man lägger någon värdering i texten. Det står så här:

Förra året kunde vi läsa i tidningarna om att Kajsa och Måns Herngren skiljt sig. Idag lever Kajsa med flickvännen Kristina (Öhrman, 2011).

Man väljer alltså först att fokusera på Bergqvist idrottskarriär och därefter hennes homosexualitet. Dessutom låter man bli att värdera homosexualiteten.

I reportaget kunde man också förstå att det fanns en förväntan, från mediernas sida, att Kajsa Bergqvist i sin roll som offentlig person, bör arbeta för de homosexuellas rättigheter. Bland annat tas frågor upp om Bergqvists intresse för bland annat hbt-frågor och Pridefestivalen. Frågorna löd som följer:

Har du varit på Pride någon gång?

-Nej

Har det lockat?

-Det har nog känts lite för läskigt, har kanske varit lite "too close to home (skrattar).

Är du engagerad och intresserad av HBT-frågor?

- Ja absolut. Jag har många vänner som är ...H...BT. Säger man HBT? (skrattar). Det låter så stelt! Är det okej om jag säger gay? Jag har några vänner som är väldigt engagerade så visst har jag ett intresse för såna frågor (Öhrman, 2011).

På liknade sätt som Foucaults perspektiv på kategorisering och dess inneboende förväntan, framgår det i artikeln som avser Kajsa Bergqvist att en offentlig homosexuell person förväntas arbeta med hbt-frågor och fungera som en förebild på festivaler såsom exempelvis Pride. I begreppet "offentlig homosexuell person" ingår alltså vissa förpliktelser. I fallet med Bergqvist handlar det om att bidra till allmänhetens kunskap, genom att använda sin offentlighet till att lyfta de berörda frågorna.

4.2 Efter avslöjandet

En företeelse som syntes tydligt i studiens empiriska materialet var att reportagen som avser Anton Hyséns homosexualitet, efter hans offentliggörande, fick betydligt mer utrymme i medierna, än vad de kvinnliga elitidrottarnas sexuella läggning fick. Det förekom alltså betydligt fler artiklar som berör Anton Hyséns homosexualitet än vad som berörde Kajsa Bergqvist eller Anja Pärson, i avseende av deras sexuella läggning. Två dagar efter avslöjandet, visade min sökning i Mediearkivet, på 19 artiklar som berörde Anton Hyséns homosexualitet. När det gäller kvinnorna, skildrades Bergqvists homosexualitet med 4 artiklar och Pärson skildrades med 3 artiklar, under de två första dagarna efter avslöjandet.

Angående betydelsen av representationen av genus i medierna, förklaras och tydliggörs det i boken *Medier, genus och makt* av Gunilla Jarlbro (2006). Jarlbro hävdar att "medierna är en del av vår symboliska omgivning och ingår i våra dagliga referensramar när det gäller vår uppfattning om omvärlden". Vidare säger Jarlbro att innehållet i medierna är också ett viktigt inslag i de vardagliga samtalen mellan människor. Och om det nu är så att medierna handlar mycket om vad män gör och tycker så finns det risk för att våra referensramar när vi ska tolka och ta ställning till olika skeenden i omvärlden huvudsakligen kommer via ett manligt perspektiv. Det som brukar benämnas den allmänna opinionen blir således den manliga opinionen. Kvinnorna åsikter och tyckande räknas inte men eftersom allmänheten består av både män och kvinnor är det viktigt att medierna även gestaltar bägges perspektiv (Jarlbro, 2006:8).

Därför är det av vikt att båda sidor blir lika representerade i medierna, eftersom det som skildras där utgör en del av allmänhetens referensram. I studien *Hundbajs och bögkrav* (2005) framkom det att det fanns en medial hierarki för hur hbt-världen skildrades i medierna. Ofta får de homosexuella männen mer utrymme i medierna än övriga hbt-personer. Dessutom visade resultatet att de homosexuella kvinnorna skildrades oftare än de homosexuella männen i speciellt de sammanhang då reportagen handlade om familj och barn. I det empiriska materialet fanns det ett tydligt fokus på Hyséns homosexualitet i medierna. Om inte bägge perspektiven på kön blir representerade i medierna, kommer inte heller allmänhetens referensram, vad gäller de homosexuellas frågor utgå ett fundament, där både män och kvinnors situation framställs likvärdigt. Det finns alltså en risk att omvärlden endast kommer utgå från de homosexuella männens perspektiv i fråga om hbt-personers situation.

Medierna har dessutom valt att framställa kvinnornas homosexualitet utifrån deras relationer och familjeliv. Det kan vara jämförbart med vad som gäller inom populärkulturen, det vill säga att en yrkeskvinna sällan presenteras i egenskap av just sin profession, utan presenteras ofta i den privata sfären eller i en passiv position (Jarlbro, 2006:97). När det exempelvis gäller medierapporteringen efter Kajsa Bergqvist avslöjande ligger fokus på dennes känslor till exempel skriver *Expressen* i en rubrik:

Det känns fantastiskt - Nu kan Kajsa Bergqvist sluta smyga med sin kvinna (Hansson, 2011).

I en annan rubrik, också från *Expressen* men vid ett annat tillfälle står det såhär:

Vi är jättekära och har ett fantastiskt förhållande (*Lapidus*,2011).

Då medierna framställer Bergqvists homosexualitet i detta sammanhang innebär det också att denne, i egenskap som lesbisk kvinna blir osynliggjord, eftersom medierna fokuserar på hennes känslor och placerar henne inom den privata sfären. Bergqvists värde utgår alltså från hennes lesbiska relation med den nya kvinnan, och inte utifrån hennes roll som lesbisk människa. Resultatet av den omfattande studien *Öppenhet och motstånd* (1996) illustrerar denna tendens, eftersom de lesbiska kvinnorna i den studien vanligtvis placerades inom privata sfären för hem och familj. Butlers modell "den sexuella matrisen" visar att kön ses som något ursprungligt och naturligt (Butler, 2007) vilket också framgår då medierna beskriver Kajsa Bergqvist homosexualitet utifrån

hennes stereotypiska egenskaper som har sin grund i könet. Enligt Foucault tankar om kategorisering innebär begreppet och epitetet "kvinna" vissa förpliktelser. Alltså med begreppet kvinna medföljer vissa åtaganden och skyldigheter. En av dessa skyldigheter består i att som kvinna, värna om hem och familj. Detta kan ligga till grund för att medierna väljer att placera Bergqvists homosexualitet inom den privata sfären. I ett historiskt perspektiv uppfattas dessutom idrott som mannens arena, och kvinnan bör egentligen inte syssla med detta. Detta bekräftas dels i Fundbergs studie, som menar att "det råder inget tvivel om att fotboll, liksom i stort sett all annan idrott, har skapats av män och för män" (Fundberg, 2003:191). Förutom detta skriver Goffman att det dubbla stigmat består av att lesbiska idrottskvinnor avviker dels i egenskap av att vara kvinnor och dels i egenskap av att vara kvinnor på en manlig dominerad arena (Goffman, 2011). Således förstås att idrotten är mannens arena och idrottande kvinnor tillhör den avvikande gruppen, och det kan alltså vara en anledning till att medierna osynliggör idrottskvinnornas homosexualitet, genom att placera denna inom den privata sfären.

Vid en närmare granskning av medierapporteringen efter Anja Pärsons avslöjande kan man ana en mer avvaktande ton, från mediernas sida. Precis som i fallet med Kajsa Bergqvist, fokuserar medierna på Pärsons känslor till flickvännen Filippa, men fokus ligger även på Pärsons motvilja till att bli en symbol eller ikon för gayvärlden. Exempelvis kan man läsa följande i *Gefles Dagblads* ledare:

För lika modig som det var att berätta detta, lika provokativt var det uppenbarligen också av henne att förklara att hon inte hade mista intresse att gå i Prideparader och göra politik av sin sexuella identitet (Nyström, 2012).

Alltså framträdde det en förväntan på Anja Pärson uppträda på Prideparader samt att bedriva ett arbete som innefattade att uppmärksamma hbt-frågornas problematik i samhället. Det var tydligen något som förväntades i hennes roll som offentlig person, då hon kom ut som homosexuell. Pärson var medveten om detta och var därför tydlig med, vid offentliggörandet i *Sommar i P1* (2012), att hon inte var intresserad av att bli vare sig någon ikon eller symbol för de homosexuella och på så vis företräda denna grupp. Pärson inte ville låta sig kategoriseras genom att förväntas agera och tycka inom ramen för begreppen ikon eller symbol. Denna inställning mötte motstånd i medierna. I Expressens kulturkrönika skriver Johan Hilton följande:

Ingen ska behöva outas mot sin vilja. Men med en redan offentlig person har det, traditionellt sett, förhållit sig annorlunda. Den som berättat om hela sitt jag har oftast förstått att hen indirekt även påtar sig rollen som referenspunkt, någon för både hetero- och homosexuella att förhålla sig till. Jonas Gardell och Mark Levengoods öppenhet har förmodligen gjort mer för acceptansen än de flesta debattartiklar och flertalet politiska reformer, likaså namn som Eva Dahlgren, Efva Attling, Bert Martin, Rikard Wolf och Brigitta Stenberg (Hilton, 2012-07-07).

Då Johan Hilton beskriver att det förväntas att en offentlig person ska påta sig rollen som referenspunkt för både hetero- och homosexuella, visar det på att identiteter som är präglade utifrån homosexualitet, i synnerhet hos offentliga personer, antas agera på ett speciellt förutbestämt sätt. Foucault menar att när en person blir kategoriserad och benämns med ett epitet, ingår det också en rad förväntningar och skyldigheter på denne, baserat på epitetets betydelse. De förväntningar och skyldigheter som läggs på Pärson då denne offentliggör sin homosexualitet i radion, framgår tydligt då Hilton skriver:

Den som berättat om hela sitt jag har oftast förstått att hen indirekt även påtar sig rollen som referenspunkt, någon för både hetero- och homosexuella att förhålla sig till (Hilton, 2012-07-07).

Hilton klargör med sin tydligaste ton att Pärson förväntas påta sig rollen som referenspunkt för allmänheten. Vidare skriver Hilton:

Det är därför Anja Pärsons förbehåll kring sin uppkomst förbryllar och irriterar. Och det är därför som det inte heller är orimligt att föreslå att hon bör utnyttja sin makt. Eller åtminstone avhålla sig från att positionera sig gentemot dem som i grund och botten har gjort hennes numera öppna liv med Filippa möjligt /.../ Vi önskade oss bara något annat än att hon skulle betacka sig för att förknippas med vårt sällskap (Hilton, 2012-07-07).

Hilton uppfattar Pärson som både nonchalant och bortskämd, då han menar att det finns en stor grupp människor som har arbetat hårt och intensivt med att Pärson nu kan leva öppet som homosexuell. Ytterligare en gång markerar Hilton att Pärson bör dra sitt strå till stacken genom ett engagemang för de homosexuellas rättigheter. Hilton poängterar att med anledning av att andra offentliga personer tidigare gjort detta, har de därmed bidragit till att Pärson kan leva öppet med sin sexualitet. I de tre litterära verken *Sexualitetens historia* redogör Michel Foucault (1976) för hur samhället från 1700-talet och framåt började kategorisera och gruppera in medborgarna i olika fack. Utifrån Foucaults synsätt ledde detta till att nya identiteter skapades (Ambjörnsson, 2006). Foucault menade att de nya identitetsbegreppen innefattade även ett underlag som beskrev hur de nya identiteterna förväntades vara. I mediernas kategorisering av de homosexuella förväntas att de ska uppträda på ett visst sätt. När individen inte uppträder som förväntat, synliggörs en bitter ton hos medierna.

Anja Pärson har själv valt att vara privat med sin homosexualitet och säger sig inte vilja ställa upp de offentliga sammanhang som fokuserar på homosexualiteten. Det kan tyckas som en självklarhet att alla som bor och lever i Sverige har en fri vilja, oavsett om vi är offentliga personer eller inte, men medierna ger uttryck för att Anja Pärson borde främja de homosexuella i samhället. Utifrån den queerteoretiska grundsynen, där man främjar sig från att kategoriseras och stämplas med utgångspunkt i rådande samhällsliga normer; bör det innebära att man faktiskt har möjligheten och rätten att själv få välja. Att få välja huruvida man vill förhålla sig till sin omgivning utan att kategoriseras av andra individer eller av den rådande kontexten i samhället. Att man får möjlighet göra det valet själv, utan att någon annan talar om vad som är rätt eller fel, normalt eller onormalt. Således kan man säga att Anja Pärson verkligen går i bräschen för de homosexuella utifrån en queerteoretisk grundsyn.

När det gäller medierapporteringen efter Anton Hyséns avslöjande väljer medierna uteslutande att hylla och berömma honom för hans mod att komma ut. Rubrikerna i de artiklar som berör Anton Hysén och dennes avslöjande präglas mycket av att medierna beskriver att denne är modig. Man förtydligar också att Hysén är den första att komma ut och tack vare Anton Hysén har vi tagit ett stort steg framåt. Andra rubriker tar till exempel fasta på att man har en förhoppning att Hysén kommer att visa vägen för andra manliga homosexuella inom idrottens värld. Exempelvis skriver *Trelleborgs Allehanda* att "Anton Hysén borde få bragdguldet" med anledning av hans prestation att komma ut som gay i en heteronormativ sfär (Sundell, 2011). Eftersom medierna tydligt poängterar

Hyséns mod, framgår det att denne har haft ett mod som sträcker sig ut över det vanliga. Därför kan man också förstå att medierna kontextualiserar Anton Hysén i form av en hjältefigur, och anser att Hyséns prestation till och med är värd bragdguldet. Därmed är det också Anton Hyséns i hans roll som homosexuell som medierna fokuserar på, och inte utifrån hans roll som fotbollsspelare. I de fall som avser de lesbiska idrottsstjärnorna utgår media ifrån att de i första hand är elitidrottare och homosexualiteten blir därmed sekundär. I Hyséns fall framställer media hans homosexualitet som det primära. Utifrån Foucault tankar om makt kan detta förstås genom att medierna själv skapar de kategorier som de sedan bemöter med entusiasm och förtjusning. Till exempel beskriver Karin Pettersson, i *Aftonbladets* ledarartikel följande:

Ibland fostrar idrotten oss till lagspelare. Men ibland fostrar den oss till ängsliga flockdjur med bögfobi" (Pettersson, 2011).

Därmed sätter Pettersson själv ramverket där ängsligheten verkar stå i fokus, för att sedan längre ner i ledaren prata om Hyséns mod att komma ut som homosexuell i en homofobisk sfär. Pettersson säger som följer:

Det är modigt av Anton Hysén. Fotbollskillarnas omklädningsrum är en av homofobins utposter./.../ Förhoppningsvis kan Hyséns steg betyda islossning även i männens efterblivna värld (Pettersson, 2011).

Detta exempel visar hur Pettersson själv sätter kategorin ängslighet, för att därefter bekräfta Hyséns mod.

I studien *Hundbajs och bögräv* (2005) framkom det att medierna många gånger behandlar homosexualitet som en åsikt. Emma Sahlman menar att mot bakgrund av detta ger media bilden av att homosexualitet skulle vara något som är självvalt. Alltså att den homosexuelle individen själv skulle ha valt sin sexuella läggning. Vidare säger Sahlman att denna syn på homosexuella, leder till att media tar sig rätten att diskutera homosexuellas rättigheter istället för att acceptera detta som något självklart. Analysen demonstrerar hur *Aftonbladet* fokuserar på "Kajsas nya liv - med Kristina" (Rosström et al, 2011-12-21). *Expressen* skriver till exempel "...och nu väljer Bergqvist själv att berätta om sitt nya liv" (Hansson, 2011-12-29). Genom medierna här framställer en bild av att Bergqvist har valt ett nytt liv, synliggörs också en uppfattning om att homosexualiteten skulle

vara något självvalt. Därmed tar media sig rätten att diskutera Bergqvists relation som en offentlig angelägenhet, istället för att acceptera detta som något naturligt och självklart.

Vid en närmare granskning av kontexten i de artiklar som förekommer efter Hyséns avslöjande framkommer en positiv homosexuell kontext. Till exempel använder författaren Johan Orrenius i *GT*, den homosexuelle rugbyspelaren Gareth Thomas som exempel för att rama in berättelsen om Anton Hysén sexualitet. Orrenius skriver följande:

Efter en lång tid i garderoben hade den storgväxte walesaren nyligen bestämt sig för att komma ut. Det var ett svårt beslut. Vad skulle lagkamraterna tycka? Hur skulle folk som beundrat hans stenhårda tacklingar reagera? Efteråt ångrade Gareth Thomas bara en enda sak. Att han inte kommit ut tidigare (Orrenius, 2011).

I *GT:s* reportage, efter Hyséns avslöjande, sätter man alltså in dennes avslöjande i en positiv kontext. Man jämför nu Hysén med den framgångsrike rugbyspelaren Gareth Thomas. Thomas offentliggjorde sin homosexualitet 2009, och fick mycket positiv respons från media och allmänheten, när denne kom ut. Under cirka 20 års tid hade Gareth Thomas förnekat sin homosexualitet, men tog alltså nu beslutet att offentliggöra.

När man jämför kontexten av Hysén vid offentliggörandet med kontexten efter dennes avslöjande framkommer en skillnad. Det kan naturligtvis bero på vilken målgrupp tidningarna riktar sig mot. *Offside* riktar sig mot en fotbollsintresserad målgrupp, och *GT* riktar sig mot människor i Göteborgsområdet. Att tidningen *Offside* sätter Hyséns homosexualitet i en negativ kontext, kan förstås genom att man hierarkiskt rangordnar heterosexualiteten överst, och därmed ses homosexualiteten som något avvikande (Fundberg 2003). Då *GT* beskriver Hyséns i en kontext som präglas av positivt förhållningssätt, visar det på att man har ett annat perspektiv på heteronormativiteten. Vad gäller de kvinnliga elitidrottarna Kajsa Bergqvist och Anja Pärson sätter medierna inte in deras homosexualitet i någon kontext alls. Man drar alltså inga paralleller till andra homosexuella idrottare eller överhuvudtaget nämner några andra namn i sammanhanget. Men vid en närmare granskning ser man medierna kontextualisera Anja Pärson och Kajsa Bergqvist utifrån ett traditionellt kvinnligt vis genom att beskriva dem med utgångspunkt i den privata sfären. Därmed bidrar medierna till att bevara de traditionella könsrollerna i samhället. Medierna har

således makten att påverka de rådande strukturerna, men väljer att utgå från den rådande heteronormativiteten, även då reportagen handlar om homosexualitet.

5. Slutsats

I medierna skymtar det fram en bild av att Anton Hysén är unik. Denne är unik med anledning av att han är den förste svenske manlige lagspelaren på elitnivå som har valt att offentligt komma ut med sin homosexualitet. Medierna fokuserar på Hyséns extraordinära mod samt åskådliggör det spektakulära i situationen. Hysén däremot, påtalar att han "bara vill vara normal, och att det inte behöver vara en så stor grej" (*Offside*, 2011-03-11). Hyséns avslöjande om sin homosexualitet exponeras i en mörk kontext och på grund av denna mörka kontext får medierna sedan möjlighet att sedan lyfta fram Hyséns enastående mod. Hans avslöjande ses således som en enastående prestation.

När det gäller de kvinnliga idrottsstjärnornas homosexualitet ser ramverket helt annorlunda ut. När deras homosexualitet offentliggörs skildras det som en otrolig befrielse för kvinnorna. Man kan alltså säga att mediernas framställning visar på hur kvinnorna fortfarande är ämnade för familjelivet genom att deras homosexualitet skildras utifrån relationer och känslor. Däremot Anton Hysén framställs nästan som om han vore i strid med omvärlden. Följden blir att media framställer elitidrottarnas homosexualitet utifrån två olika ramberättelser, beroende på om de är män eller kvinnor. Kvinnorna framställs utifrån sin traditionella kvinnliga roll, där de förväntas värna om hem och familj. Mannen däremot, framställs utifrån sin traditionella roll där denne förväntas uppträda och agera nästan precis lika heroiskt och modigt som i sagan om den ädle riddaren som räddar den vackra prinsessan.

Efter avslöjandet visas det tydligt i medierna hur lyckliga de kvinnliga elitidrottarna är, när de har kommit ut och hittat sin livspartner. Lyckan är total då både Anja Pärson och Kajsa Bergkvist tillkännager sina respektive livspartners. Anton Hysén framställs överhuvudtaget inte i någon som helst relation. Inte ens nära vänskapliga relationer berörs. Däremot poängterar medierna dennes heroism. Man kan nästa säga att Anton Hysén framställs som en ensam segrare på ett stort slagfält.

6. Referensförteckning

6.1 Tryckta källor

Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är queer?* Stockholm: Natur och kultur

Andreasson, Martin (1996). *Öppenhet och motstånd: om homosexualitet i massmedia 1990-1994*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet

Andreasson, Jesper (2007). *Idrottens kön: genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Butler, Judith (2007). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos

Cashmore, Ellis & Cleland, Jamie (2011). *Glasswing butterflies: Gay professional football players and their culture*. Journal of sport and social issues 2011
Tillgänglig på Internet: <http://jss.sagepub.com/content/early/2011/08/23/0193723511420163>

Foucault, Michel (2002). *Sexualitetens historia*. Bd 1, Viljan att veta. [Ny utg.] Göteborg: Daidalos

Foucault, Michel (2002). *Sexualitetens historia*. Bd 2, Njutningarnas bruk. [Ny utg.] Göteborg: Daidalos

Foucault, Michel (1987). *Sexualitetens historia*. 3, Omsorgen om sig. Stockholm: Gidlund

Fundberg, Jesper (2003). *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Diss. Stockholm : Univ., 2003

Gauntlett, David (2008). *Media, gender and identity: an introduction*. New ed. London: Routledge

Goffman, Erving (2011). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. 3. uppl. Stockholm: Norstedt

Jarlbro, Gunilla (2006). *Medier, genus och makt*. Lund: Studentlitteratur

Linghede, Eva & Larsson, Håkan (2013). *Att tiga är inte alltid guld*. Svensk idrottsforskning. 2013(22):1, s. 11-15
Tillgänglig på Internet: <http://www.gih.se/CIF/Idrottsforskning/Svensk-idrottsforskning/>

Rosenberg, Tiina (2002). *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas

Sahlman, Emma (2005). *Hundbajs och bögrävar: en studie av mediernas skildring av hbt-personer*. Stockholm: Forum för levande historia

Strömbäck, Jesper (2009). *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag

Østbye, Helge (2004). *Metodbok för medievetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

6.2 Empiriskt material

Aagård, Martin, *Aftonbladet* (2012-07-06) "Sluta visa hänsyn"

Babsan, *Gefle Dagblad* (2012-07-01) "Det stora steget"

BBC, "PFA chief says homophobia not high on football agenda" 2010-02-12

Tillgänglig 2014-01-29: <http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/8513284.stm>

Bengtsson, Anders, *Offside* (2011-03-09) "Hemligheten - historien om Anton Hysén"

Tillgänglig 2014-01-25: http://www.offside.org/sites/default/files/files/offside_present.pdf

Bengtsson, Anders, *Offside* (2013-04-30) "Anton Hysén i toppform"

Tillgänglig 2014-01-25: <http://www.offside.org/de-tre-redaktorerna/2013/anton-hysen-i-toppform>

Blekinge Läns Tidning (2011-12-21) "Bergqvist kommer ut".

Brandberg, Jens, *GT* (2011-03-09) "Häggström väntade tills karriären var över: En väldigt laddad fråga"

Brandberg, Jens, *Kvällsposten* (2011-03-09) "Anton om homosexualiteten: Måste inte vara en stor grej"

Ekström, Andreas, *Sydsvenskan* (2011-03-10) "En Hysén först att komma ut"

Expressen (2011-03-10) "Trodde inte det var sant när BBC ringde"

Expressen (2012-06-24) "Anja hyllad efter berättelsen i Sommar i P1"

Gatu, Anja, *Sydsvenskan* (2011-03-10) "Tystnaden skrämmer mest"

Hallandsposten (2012-06-30) "Om kärlek i tiden"

Hallberg, Michelle, *Östgöta Correspondenten* (2011-03-10) "Jättebra att han vågar"

Hansson, Fredrik, *Expressen* (2011-12-29) "Det känns fantastiskt"

Hellgren, Anna, *GT* (2012-06-28) "Pärson och packet"

Hilton, Johan, *Expressen* (2011-03-10) "Ett mod utöver det mesta"

Hilton, Johan, *Expressen* (2012-07-07) "Kärleksproblem"

Karlsson, Erik, *Aftonbladet* (2011-03-10) "Hyséns hyllas"

Kristianstadsbladet (2011-03-10) "Hysén kom ut - hoppas att flera följer efter"

Lapidus, Arne, *Expressen* (2011-12-21) "Vi är jättekära och har ett fantastiskt förhållande"

Liljedahl, Carl-Johan, *Kristianstadsbladet* (2012-07-07) "Anja Pärson har blivit mamma till en liten son"

Lukins, Emma, Magná, Joakim, och Johansson, Malin *Göteborgs-Posten* (2011-03-10) "Man tar inte avstånd från någon, men man gör inget åt andra hållet heller"

Melander, Viktor, *Dagens Nyheter* (2012-06-24) "Pärson valde att tiga om kärleken under karriären"

Metro - Göteborg (2011-03-10) "SAKNAS: 21 999 BÖGAR I FOTBOLLSSVERIGE"

Metro - Riks (2011-12-21) "Kaja Bergqvist: Jag är lesbisk"

Natri, Mikko, *Göteborgs-Posten* (2011-12-22) "Stort intresse för Bergqvists kärleksliv"

Nyström, David, *Gefle Dagblad* (2012-06-27) "Kidnappningen av Anja"

Orrenius, Johan, *GT* (2011-03-09) "Anton Hysén berättar på mittuppslaget: Därför kommer jag ut"

Orrenius, Johan, *Kvällsposten* (2011-03-09) "Tack vare Anton Hysén har vi tagit ett stort steg framåt"

Persson, Karin, *Aftonbladet* (2011-03-10) "Anton Hysén visar vägen"

Rengfors, Kristoffer och Löwendahl, Peter, *Metro - Riks* (2011-03-10) "Anton Hysén den första att komma ut"

Rosström Andersson, Sofie, Svanberg, Nina, Ekelund, Martin, *Aftonbladet* (2011-12-21) "Kajas nya liv - med Kristina"

Sundell, Oscar, *Trelleborgs allehanda* (2011-03-10) "Anton Hysén borde få bragdguldet"

Sundsvalls tidning (2011-03-10) "Anton Hysén oroad"

Svensson, Emma, *Göteborgs-Posten* (2012-06-24) "Anja om sin kärlek i Sommar"

Sveriges radio, "Sommar i P1" 2012-06-23, Tillgänglig 2014-01-29: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/206?programid=2071>

The independent, "Two top gay footballers stay in closet" 2009-12-20.
Tillgänglig:2014-01-29 <http://www.independent.co.uk/sport/football/news-and-comment/two-top-gay-footballers-stay-in-closet-1845787.html>

The Telegraph, "Homosexuality in football: Justin Fashanu" 2011-05-20.
Tillgänglig 2014-01-29: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/8524387/Homosexuality-in-football-Justin-Fashanu.html>

Västerbottens Folkblad (2011-03-10) "Fotbollen ratar bögar"

Wassmo, Niclas, *Östran* (2011-12-24) "Kajsa Bergqvist är veckans stora hjältinna"

Öhrman, Anders, *QX* (2011-12-20) "Kajsa Bergqvist talar ut"
Tillgänglig 2014-01-25: <http://www.qx.se/uploads/7a/0a73c9a6c6a621ceed601deff1a023.pdf>

Östgöta Correspondenten (2011-03-10) "Gilla män - men håll bögvstånd".